

Mladostnik pa stopa v drugačne odnose z zunanjim svetom. Trinajstletna Fanika v nekaterih trenutkih naravnost vsrkava zunanji svet vase. Če hoče mladostnik taka občutja izraziti, mu je metaforika nujno potrebna. Zavest o stvarnem pomenu besede pa je pri mladostnikih še vedno bolj živa kot pri odraslih ljudeh. Fanikini sošolci so sicer doumeli kvaliteto njenega spisa, za šalo pa so ga takole komentirali: *zbleščala pokrajina — saj pokrajina ni iz stekla, da bi se bleščala; ob najinih nogah je ležal gozd — saj gozd ni tako majhen kot kak pes, da bi ležal ob nogah, tudi ni ležal, ampak rastel; med njimi so ležale vasice z majhnimi hišicami — to niso bile majhne hišice in vasice, samo od daleč so bile take videti, niso ležale, ampak stale; zatopili sva se v krasoto — zagledali sva se v lepo pokrajino; zamaknjeno gledali — zamišljeno gledali.*

Na koncu pa lahko naredimo še zaključek za našo pedagoško prakso. Včasih skušamo učencem intelektualistično razložiti metaforo, toda to jim gre mimo ušes. Razložimo jim jo tako, kot so jo često sami doživeli. Naslikajmo jo, dramtizirajmo! Iz absurdnosti slike, prizora se bodo najbolje poučili o stvarni vrednosti izraza.

Ocene, poročila, zapiski

NAHTIGALOVI SLOVANSKI JEZIKI V NEMŠKEM PREVODU

Rajka Nahtigala *Slovanski jeziki*, ki so že po svoji prvi izdaji l. 1938 doživeli izredno ugodno kritiko v slavističnem strokovnem tisku doma in v inozemstvu, so izšli v nemškem prevodu¹. Da je ta pomembna knjiga še danes tako aktualna, je pripisovati dejstvu, da je Nahtigal uresničil zamisel, ki jo je tudi obrazložil v svojem uvodu k prvi izdaji: medtem ko so vsa druga dela s področja primerjalne slovanske slovnice izolirano obravnavala posamezne pojave, je Nahtigal zgradil široke ploskve, na katerih je v razvoju izpeljal in pojasnil skoraj vse najvažnejše fonetične in morfološke poteze slovanskih jezikov. Doslej ni *Slovanskih jezikov* v tej posebni kvaliteti preraslo nobeno podobno delo, čeprav je slovansko gradivo v nekoliko bolj razrahljani obliki predstavil Horálek v svojem Úvodu do studia slovanských jazyků, 1955, in kljub Vaillantovi slovanski primerjalni gramatiki (*Grammaire comparée des langues slaves*, 1950, 1958).

Priznati je treba, da je prevod, kolikor moremo sklepati po primerjavi nekaj strani, nenavadno skrben; znano je, da je slog Nahtigalovega podajanja izredno zgoščen in da začetnik njegovim izvajanjem ponekod težko sledi, zato gre prevajalcu, ki je uspešno odmotal prav ta mesta, brez dvoma vse priznanje. Na prvi pogled lahko tudi ugotovimo, da je prevod glede na format, tisk in papir izšel v tehnično dovršeni in lepi izdaji. Vendar se nam ob prelistavanju knjige vsiljujejo nekatere sicer drobne, toda značilne pripombe.

Predvsem moramo poudariti, da je prevajalec zelo pogršel, ko svojega prevoda ni dopolnil z že omenjenim zanimivim Nahtigalovim predgovorom k prvi izdaji; obrobna, zato pa nič manj važna posledica tega je, da iz nemškega prevoda *Slovanskih jezikov* ni razvidno, kdaj je izšla prva izdaja, saj druga izdaja iz l. 1952 zaradi vojne in njenih posledic ni mogla biti toliko dopolnjena, da bi prikazala stanje slavistične gramatične znanosti l. 1952. Tako ima knjiga kljub letnici 1961 jasen pečat izdaje iz l. 1938.

Videti pa je, da je to prevajalca ponekod le motilo, zato je na svojo roko spreminjal in dopolnjeval avtorjev tekst; čeprav je to knjigi nemara v prid in četudi je docela razumljivo, da si je prevajalec s tem samo prizadeval, delo približati sodobnemu stanju slavistične vede, in mu tega ne bi mogli zameriti, načelno vendarle ne more in

¹ Rajko Nahtigal: Die slavischen Sprachen. Abriss der vergleichenden Grammatik. Deutsche Fassung besorgt von Joseph Schütz. Bibliotheca Slavica. Otto Harrassowitz. Wiesbaden, 1961.

ne sme biti dopustno, da bi si prevajalci dovoljevali spremembe in dopolnitve teksta, ne da bi to vsakokrat označili. Tako beremo na pr. str. 162: *anders Vasmer RussEW 3, 290*; ta podatek je iz l. 1958, kakor so poznejše tudi navedbe pod črto (n. pr. str. 1, 29).

Neprijetno presenetijo napake v citatu Valentina Vodnika na str. 123, kjer je govora o melodiji slovenskega naglasa: *nam kruh se ni dán — nam kruh še ni dán*, in: *ga popadne za vrät — ga popade za vrät*.

Poseben in kočljiv problem dela so podatki o številčnosti pripadnikov posameznih slovanskih jezikov. Številke, ki jih navaja Nahtigal, so vzete iz statistik med obema vojnama; v drugi izdaji jih zaradi nedosegljivosti novih podatkov ni mogel popraviti. Korenito pa jih je popravil prevajalec, kar bi nedvomno pozdravili, če bi navedel vire, iz katerih je povzel nove številke. Tako pa nas osupne primer Slovencev, ki so po Schützu nazadovali od 1,61 na 1,5 milijona, in primer Lužiških Srbov, ki so se v novih, sproščenih pogojih skrčili kar za tretjino (od 120 na 80 tisoč). Po veliki sovjetski enciklopediji jih je 150 tisoč, po knjigi Lehra-Splawińskiego, Kuraszkiwicza in Sławskega: Przeglad i charakterystyka języków słowiańskich, 1954, pa do 200 tisoč (str. 43). Po sovjetskih virih (Eniklopedični slovar, 1955) je Ukrajincev 42 milijonov, Schütz pa je Nahtigalovo predvojno število 38,81 še znižal na 37 milijonov.

Razumljivo je, da upošteva Nahtigal makedonski knjižni jezik šele v drugi izdaji, vendar ga ob razlagi pojavov, kjer bi moral poleg bolgarskega omeniti tudi makedonsko stanje, ne navaja dosledno; prav tako ne navaja primerov, kjer se makedonski in bolgarski knjižni jezik razhajata. Prevajalec ga je skušal v tem dopolniti (na str. 249, ko je govora o izgubi infinitiva, je n. pr. poleg bolgarskega upošteval tudi makedonski jezik), vendar žal ni bil dovolj vztrajen. Odpravil pa je neroden anahronizem, ko je Nahtigalov izraz *maloruski* dosledno prevajal za *ukrainisch* (in ne: *kleinrussisch*).

Od Nahtigalovih pogledov se je prevajalec občutno oddalnil v bibliografiji. V predgovoru omenja, da jo je na novo sestavil in prilagodil stanju nemških seminarjskih knjižnic; z Nahtigalovo pa ima res malo skupnega. Nahtigal navaja v drugi izdaji okrog 850 publikacij, nemška izdaja pa samo okrog 350, in še med temi veliko novih, objavljenih v zadnjem desetletju. Razen tega je v novi bibliografiji poudarjena nemška splošno lingvistična in slavistična literatura. Tako je med deli iz splošne lingvistike na prvem mestu: Porzig, *Das Wunder der Sprache* (v prvi izdaji, čeprav je pred nekaj leti izšla druga, precéj popravljena izdaja), kar je več kot čudno, kajti očitni namen tega dela je popularizacija vede o jeziku, njegov koncept pa je nedvoumno idealističen in tuj Nahtigalovemu pogledu na jezik. Razen tega so bile knjige in razprave v Nahtigalovi bibliografiji povezane z nastankom in z vsebinsko strukturo *Slovanskih jezikov*; avtor je omenjena dela in njihovo vrednost poznal. Jasno je, da je bilo Schützu predvsem od tega, da bi nemškemu študentu slavistike nudil čim bolj dostopne in sodobne bibliografske napotke, Nahtigal pa nam je s svojo bibliografijo *Slovanskih jezikov* razen širšega pregleda literature dal še vpogled v tip svoje strokovne in znanstvene delavnice, kar za nas ni nepomembno.

Že tendenca ali vsaj nedopustna malomarnost pa se nam zdi, da so v bibliografiji in v uvodnem poglavju deloma pravilno navedena in deloma prevedena krajevna imena. V tem se je Nahtigal neomajno držal pravila, da je pisal imena krajev v navedenih publikacijah natančno po izvirniku. Schützu pa se je zdelo prav, da je nekatere kraje dosledno ponemčil, druge pa samo ponekod. Tako moramo v njegovem prevodu *Slovanskih jezikov* brati Prag namesto Praha, Brünn namesto Brno, Krakau za Kraków; enako še Posen, Warschau in tudi Laibach (v primeru Pleteršnikovega slovarja).

Velika zasluga pričujočega prevoda je nedvomno v tem, da si bo slovenska znanstvena knjiga pridobila nove in nove bralce, saj je znano, da so bili Nahtigalovi *Slovanski jeziki* že doslej priljubljeni med predavatelji slavistike po vsem svetu, tuji študentje slavistike pa so jih zaradi pičlega poznavanja slovenskega jezika le s težavo uporabljali; ko bodo v kratkem izšli še v ruskem prevodu, bomo *Slovanske jezike* lahko šteli za enega najbolj razširjenih slavističnih priročnikov.

Franc Jakopin

NOVI POGLEDI NA PISMENI JEZIK

Slovenci v svojih pogledih na jezik v celoti, zlasti pa na pismeni jezik, danes verjetno precej zaostajamo za drugimi Slovani. To se pozna vsem našim današnjim učnim knjigam slovenščine in tudi novemu Slovenskemu pravopisu. Ne gledamo razvoja jezika pred seboj in vnaprej, marveč nam je pogled vse preveč obrnjen nazaj, v preteklost, v zgodovino jezika in etimologijo. Pa še nekaj: vse preveč se pehamo za nekim